

8.11.2005

PPO-2004-L-554-53

Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta
PL 117
93601 KUUSAMO

Viite Maa ja Vesi Oy:n lähete 8.7.2005

Asia YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO KUUSAMON JÄTEVEDENPUHDISTAMON
YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUKSESTA

Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta on 8.7.2005 toimittanut Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994, muutos 267/1999) mukaisen arviointiselostuksen, joka koskee Kuusamon jätevesien käsittelylaitoksen ympäristövaikutusten selvittämistä ja arviointia. Arviointi pohjautuu asiassa yhteysviranomaisena toimivan Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen 20.12.2004 antamaan lausuntoon sekä eri viranomaisten, yhteisöjen ja yksityisten kansalaisten esittämiin lausuntoihin ja kannanottoihin.

Ympäristövaikutusten arviointimenettelyn (YVA-menettely) tarkoituksena on edistää hankkeiden ympäristöön kohdistuvien vaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia. YVA-menettelyä sovelletaan tässä hankkeessa ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 4 §:n 2 momentin mukaisesti. Ympäristöministeriön asiasta 23.8.2004 tekemässä päätöksessä (YM4/431/2004) arviointimenettelyn soveltamista perustellaan alueellisesti merkittävän hankkeen sijoittumisella lähelle arvokkaita luonnonsuojelukohteita ja sillä, että jätevesivaikutukset alueen herkissä vesistöissä ovat verrattavissa ympäristövaikutusten arviointimenettelyä edellyttävien, YVA-asetuksessa mainittujen hankkeiden vaikutuksiin.

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hankkeesta vastaava

Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta
Erauspojantie 3
PL 117
93601 KUUSAMO

Kuusamon energia- ja vesiosuuskunnan toimeksiannosta vaikutusarvion on laatinut Jaakko Pöyry Infra/Maa ja Vesi Oy alikonsulttinaan kalastoon ja kalastukseen kohdistuvien vaikutusten osalta Jyväskylän yliopiston ympäristöntutkimuskeskus.

Arviointityötä on ohjannut hankkeesta vastaavan koolle kutsuma seurantaryhmä, jossa ovat olleet edustettuina Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus, Kuusamon kaupunki, Taivalkosken kunta ja Kirkonkylän sekä Kuolion osakaskunnat. Seurantaryhmä on kokoontunut työn aikana neljä kertaa.

Hanke ja sen tarkoitus

Kuusamon energia- ja vesiosuuskunnan Torangin puhdistamolla käsitellään Kuusamon keskustaajaman ja JK Juusto Kaira Oy:n jätevedet, joiden määrä vuonna 2002 oli keskimäärin 2 903 m³/d. Vuonna 2020 taajama-alueen jätevesimäärän on ennustettu olevan 3 900 m³/d. Torangin puhdistamolla käsitellyt jätevedet johdetaan Torankijärveen. Rukan puhdistamolla käsitellään Rukan matkailualueen, Salmilammen kylän ja haja-asutusalueen jätevesiä, joiden yhteismäärä vuonna 2002 oli keskimäärin 346 m³/d ennusteen vuodelle 2020 ollessa 680 m³/d. Matkailusesonkien aikana jätevesimäärät Rukan alueella ovat moninkertaiset keskimääräisiin verrattuina ja puhdistamon hydraulinen mitoitus on 2 250 m³/d. Käsitellyt jätevedet johdetaan Kesäjoen kautta Yli-Kitkajärveen.

Kuusamon kaupunginvaltuusto päätti 25.2.2004 vesihuollon kehittämissuunnitelmaa vahvistaessaan, että käsitellyt jätevedet johdettaisiin Iijoen vesistöön kuuluvaa Maunujärveen. Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta päätti hankkeen valmistelun jatkamisesta tämän purkuvesistövaihtoehdon selvittämiseksi. YVA-menettely on katsottu tarpeelliseksi, koska kyseinen vaihtoehto ei ollut aiemmassa YVA-tarkastelussa mukana.

Tarkastellut hankevaihtoehdot

Tulevaisuudessa Kuusamon jätevedet on tarkoitus käsitellä keskitetysti yhdessä jätevedenpuhdistamossa. Käsiteltävän viemäriveresimäärän ennakoidaan olevan vuonna 2020 keskimäärin 4 705 m³/d. Ympäristövaikutusten arviointimenetellyssä on tarkasteltu tältä osin kuitenkin kahta tilannetta. Toisessa myös Rukan alueen jätevedet käsitellään keskuspuhdistamossa ja toisessa ne käsitellään Rukan nykyisellä puhdistamolla ja johdetaan Kitkan Kesälahteen.

Jätevesien käsittelylaitoksen sijoituspaikan ja käsiteltyjen jätevesien johtamisen osalta arviointimenetellyssä on tarkasteltu seuraavia neljää vaihtoehtoa:

VE0, Toranki + Torankijärvi:

- Kehitetään Torangin puhdistamoa ja käsitellyt jätevedet johdetaan Torankijärveen nykyiselle purkupaikalle.

VE1, Koillis-Kylläste + Maunujärvi:

- Rakennetaan uusi puhdistamo Koillis-Kyllästeen tontille. Käsitellyt jätevedet johdetaan pintavalutuskenttien kautta Maunujärveen.

VE2, Koillis-Kylläste - Mäntyselkä + Toranki:

- Rakennetaan uusi puhdistamo Koillis-Kyllästeen tontille. Käsitellyt jätevedet johdetaan Mäntyselälle rakennettavan pintavalutuskentän kautta Oravilampeen ja edelleen putkessa Torankijärveen nykyiselle purkupaikalle.

VE3, Mäntyselkä + Toranki:

- Rakennetaan uusi puhdistamo Mäntyselälle. Käsitellyt jätevedet johdetaan pintavalutuskentän kautta Oravilampeen ja edelleen putkessa Torankijärveen nykyiselle purkupaikalle.

Kaikissa vaihtoehdoissa alavaihtoehtona on tarkasteltu Rukan alueen jätevesien käsittelyä toteutettavassa keskuspuhdistamossa.

YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Tiedottaminen ja kuuleminen

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on tiedottanut ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta kuuluttamalla siitä Kuusamon kaupungin ja Taivalkosken kunnan sekä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ilmoitustauluilla 21.7. – 8.9.2005. Kuulutus on julkaistu sanomalehdissä Kaleva, Koillissanomat ja Koillismaan Uutiset. Arviointiselostus ja kuulutus ovat kuulutuspaikkojen lisäksi olleet kuulutusajan nähtävillä Kuusamon kaupunginkirjastossa sekä Kuusamon energia- ja vesiosuuskunnan toimistossa.

Ympäristökeskus on pyytänyt arviointiselostuksesta lausunnot Kuusamon kaupungilta, Taivalkosken kunnalta, Pohjois-Pohjanmaan liitolta, Oulun lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastolta, Kainuun TE-keskuksen kalatalousyksiköltä, Metsähallitukselta, PVO-Vesivoima Oy:ltä, Voimalohi Oy:ltä, Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry:ltä sekä Iijoen vesistön ja Kuusamon kalasalueilta.

Ympäristövaikutusten arvioinnin tuloksista järjestettiin 25.8.2005 tiedotustilaisuus Kuusamotalolla. Tilaisuudessa oli läsnä hankkeesta vastaavan, konsultin ja yhteysviranomaisen edustajat mukaan lukien 77 henkilöä.

Yhteenvedo arviointiselostuksesta

Arvioinnin lopputuloksena selostuksessa todetaan ettei nykyaikaisella tekniikalla toteutettu jätevesien puhdistaminen kyseessä olevassa mittakaavassa aiheuta merkittäviä suoria ympäristövaikutuksia purkuvesistöstä riippumatta. Sekä veden laadun että kalastonkin muutokset suuntaan tai toiseen ovat vähäiset ja pääosin havaittavissa vasta pitkällä aikavälillä.

Nollavaihtoehdossa vaikutus veden laatuun nykyisellä purkusunnalla Torankijärven – Kuusamojärven alueella saattaa jonkin verran voimistua nykytasosta. VE2- ja VE3-vaihtoehdoissa muutos nykyiseen on vähäinen, mutta jälkivalutuskenttien ansiosta myönteinen. Maunujärvi-vaihtoehdossa (VE1) kuormitus siirtyisi nykyiseltä kohdealueelta Maunujärveen ja sen alapuoliseen vesistöön. Rukan jätevesien johtamisella yhteiskäsittelyyn on käytännössä vain marginaalinen lisävaikutus kaikissa vaihtoehdoissa.

Jätevesien johtamisen vaikutukset kalastoon, kalansaaliisiin, pyydysten likaantumiseen ja kalojen makuvirheisiin noudattelevat vesistövaikutuksia ja ovat arviolta vähäisiä. Suorat vaikutukset terveyteen, luonnonympäristöön, maisemaan, maankäyttöön jne. on arvioitu myös vähäisiksi ja mm. kasvillisuuden osalta vain paikallisiksi. Eri vaihtoehtojen väliset erot eivät ole merkittäviä.

Kaiken kaikkiaan vähäisten ympäristömuutosten vuoksi välillisiäkään vaikutuksia ihmisiin ja yhteisöihin ei pääse muodostumaan. Arvioinnissa on päädytty siihen, että ihmisten ja yhteisöjen kokemat vaikutukset nousevat kaikkein merkittävimmiksi ja todellisia vaikutuksia suurempi ja laajemmalle levinnyt on hankkeen mielikuva- ja imagovaikutus.

Tarkastelluista vaihtoehtoista investointikustannuksiltaan edullisin (9,5 milj. €) on keskuspuhdistamon ja Rukan puhdistamon säilyttäminen erillisinä VE0:n mukaisesti ja kallein (12,55 milj. €) VE2:n mukainen, myös Rukan alueen jätevedet käsittelevä keskuspuhdistamo. Ero halvimpaan vaihtoehtoon on 32 %. Ero supistuu 23 %:iin verrattaessa vain yhden käsittelylaitoksen sisältäviä vaihtoehtoja. Myös vuotuisilta käyttökustannuksiltaan edullisin (502 000 €/a) on VE0:n mukainen kahden puhdistamon ratkaisu ja kallein (734 000 €/a) VE1:n mukainen keskuspuhdistamo eron ollessa 46 %. Vastaavissa yhden puhdistamon ratkaisuvaihtoehtoisissa ero käyttökustannuksissa supistuu vajaaseen 24 %:iin. Investointi- ja käyttökustannusten eroja vaihtoehtojen välillä ei selvityksessä pidetä merkittävänä.

Hankkeen toteutettavuutta arvioitaessa tuodaan esille mm. maanomistusolojen tarkastelu hanke- ja vaikutusalueilla. Päätöksentekoon vaikuttavana elementtinä pidetään myös vaikutusalueilla asuvien ja matkailevien ihmisten määrää, joka on moninkertainen vaihtoehtoisissa VE0, VE2 ja VE3 verrattuna vaihtoehtoon VE1. Toisaalta vaihtoehdon VE1 toteuttaminen edellyttää käytännössä Maunujärven nykyistä kalanpoikastuotantoa vastaavan kapasiteetin korvaamista erillisjärjestelyin, mikä heikentänee kyseisen vaihtoehdon toteuttamismahdollisuuksia.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Arviointiselostuksesta annettiin yhteensä 8 lausuntoa. Hanketta tai arviointiselostusta koskevia erillisiä kannanottoja jätettiin yhteensä 25, joissa on allekirjoittajina 9 vesialueiden osakaskuntaa, 9 eri yhteisöä tai yhdistystä ja 27 yksityishenkilöä.

Kuusamon kaupunki toteaa lausunnossaan YVA-selostuksen pääosin asiantuntevasti ja eri tekijät riittävästi huomioon ottaen laadituksi ja YVA-menettelyn tarpeelliseksi. Kaupungin mielestä kaikki sijoituspaikkaratkaisut on otettu raportissa riittävän hyvin huomioon eri alueita suhteellisen tasapuolisesti käsitellen. Kaupunki pyytää selvittämään, millaiset vaikutukset Nilon- ja Kolvankijoella on Kuusamojärven Kirkkolahteen ja esittää haja-asutuksen jätevesiä koskevan valtioneuvoston asetuksen ottamista huomioon väestöpohjaennusteissa yleiseen viemäriin liittyvien määrää kohottavana tekijänä.

Kalastuksen saaliskirjanpidon perusteella ei voida tehdä selviä johtopäätöksiä jätevesipäästöjen vaikutuksista kalansaaliin määrään, koska kalastuskuntien saalistiedot eivät ole vertailukelpoisia. Kaupunki esittää lisäksi selostuksen kaikkien taulukoiden ja havainnekuvien tarkistamista taulukoissa havaittujen yksikkövirheiden vuoksi.

Taivalkosken kunta tuo lausunnossaan esille arviointiselostuksessa esiintyvät ja myös yleisötilaisuudessa todetut merkittävät virheet vaatien ne korjattaviksi ympäristölupahakemukseen liitettävään versioon. Maakuntakaavan merkintä huomattavan osan Kostonjärveä sisältävästä Syöteen alueesta matkailun vetovoima-alueena on jäänyt selostuksessa mainitsematta. Edelleen lausunnossa todetaan nykyaikaiselle jätevesihuollolle asetettavien vaatimusten ja eettisesti kestävä toimintatavan edellyttävän kaikkien asiaan liittyvien arvojen huomioon otamista ja ongelman ratkaisemista mahdollisimman lähellä jätevesien syntypaikkaa, johon Kuusamossa on arviointiselostuksen mukaan täydet mahdollisuudet.

Kokonaisuutena arvioiden YVA:n katsotaan onnistuneen kohtuullisesti ja tarjoavan eväät viedä prosessia eteenpäin.

Oulun lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosaston mukaan ihmisiin kohdistuvat sosiaaliset ja terveydelliset vaikutukset on esitetty ja arvioitu kattavasti eikä merkittäviä eroja eri vaihtoehtojen välillä ole tullut esille vaikutustarkastelussa. Sosiaali- ja terveysosasto katsoo, että jatkotyössä ja valittaessa lopullista jätevesien käsittely- ja johtamisaluetta olisi tarpeellista tarkastella tarkemmin olemassa olevan ja suunnitellun pysyvän ja loma-asutuksen sekä matkailuun liittyvien toimintojen sijoittumista arvioinnissa olevien vesistöjen ranta-alueilla.

Kainuun TE-keskus pitää arviointiselostusta kalatalouden osalta rakenteeltaan pääosin hyvänä, mutta kuitenkin eräin osin puutteellisenä. TE-keskuksen mukaan vaihtoehdon I tarkastelualue on liian suppea, koska käytetyllä rajauksella Iijoen suunnan kalataloudellinen merkitys näyttää oleellisesti todellista vähäisemmältä. Kalataloudelliseen arviointiin käytetyssä materiaalissa ei ole mainittu Kostonjärven ja -joen kalakantojen velvoitehoidon tarkkailuraportteja, vaikka niistä olisi saatavilla olennaista kalataloustietoa.

TE-keskus toteaa vielä, ettei yhteysviranomaisen edellyttämää arviota kalanpoikastuotannon toteuttamismahdollisuuksista Maunujärven käytön estyessä ole tehty. Lausunnossa pidetään epärealistisena arviota Maunujärven käyttömahdollisuuksista kalanpoikastuotantoon jätevesiä sinne johdettaessa ja todetaan se yliarvioivan vaihtoehdon I toteuttamismahdollisuuksia. Lausunnossa esiintuodut puutteet on TE-keskuksen mukaan soveltuvien osin huomioitava ympäristölupahakemusta laadittaessa.

Metsähallituksen mukaan tietoja vesi- ja maa-alueiden omistussuhteista ei ole edelleenkään esitetty yhteysviranomaisen ja Metsähallituksen vaatimuksista huolimatta eikä vesialueiden omistajiin ole oltu yhteydessä yhtä osakaskuntaa lukuunottamatta. Vesistö- ja kalastus selvitykset sekä SVA on jätetty tekemättä yhteysviranomaisen esittämällä laajuudella. Kuoliojoen jokihelmisimpukkaselvitystä ei ole tehty asianmukaisella tavalla. Metsähallitukseen ei ole oltu yhteydessä sen hoitaman uittovelvoitteen osalta eikä selvityksessä ole tarkasteltu Kostonjärven säännöstelyvelvoitetta ja sen tuloksia.

Metsähallitus toteaa lausunnossaan, ettei kalaston ja kalatalouden nykytilaa ole selvitetty kattavasti ja vesialueiden haltijoita riittävän laajasti kuullen vaihtoehdon Ve1 alueella. Sosiaalisten vaikutusten arviointia ei ole selvitetty missään kohderyhmässä vaan on käytetty yleistä ja arviointi perustuu satunnaisiin mielenilmaisuihin. Arviointiselostuksessa ei ole myöskään selvitetty kiinteistöjen tai käyttöomaisuuden arvon alentumisen mahdollisia taloudellisia vaikutuksia. Lausunnon mukaan Natura-alueisiin kohdistuvien vaikutusten arviointi on puut-

teellinen ja Maunujärveä korvaavan kalanpoikastuotantokapasiteetin rakentamiskustannuksia ei ole otettu huomioon kustannuslaskelmissa.

PVO-Vesivoima Oy toteaa lausunnossaan arviointiselostuksen puutteelliseksi ja esittää arvioinnin täydentämistä ennen lopullisen vaihtoehdon valintaa. Maunujärven osalta selostusta pidetään peruslähdekohdiltaan virheellisenä, koska käsitteellisesti yksityisomisteista tuotantolaitosta on käsitelty luonnollisena vesistönä. Lähtökohtana juoksutusrytmin muuttaminen ja kalanviljelytuotannon väistyminen on lainvastainen. Arviointiselostuksessa Maunujärven kalantuotantoyksikön vaikutusta vaihtoehdon Ve1 toteuttamisedellytyksiin ei ole lainkaan otettu huomioon. Toteutettavuutta on arvioitava myös taloudellisista lähtökohdista. Edelleen lausunnossa todetaan, että Maunujärven tuotanto muodostaa olennaisen osan Perämerestä saatavan siikasaaliin arvosta ja ettei arviointiselostuksessa ole käsitelty lainkaan välillisiä ympäristövaikutuksia, joita aiheutuisi Maunujärveä korvaavan tuotantokapasiteetin rakentamisesta neitseelliseen ympäristöön.

Voimalohi Oy toteaa lausunnossaan, että Maunujärven kaltaisten tuotannoiltaan varmojen yksiköiden saaminen korvaavaksi kapasiteetiksi ei ole mahdollista ja useiden pienempien yksiköiden hoitaminen tulee huomattavasti kalliimmaksi sekä viljelyn että ympäristövaikutusten osalta. Näitä seikkoja ei arviointiselostuksessa ole otettu huomioon. Yhtiö pitää ensiarvoisen tärkeänä, että hankkeen toteuttamisen juridiset ja taloudelliset perusteet sekä vaikutukset yhtiön nykytoimintaan tuodaan selkeästi esille.

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry toteaa lausunnossaan, että sosiaalisten vaikutusten arvioinnissa on tyydytty hyvin sattumanvaraiseen materiaaliin ja kalastuksen osalta tarkastelun tasoa alentaa vielä liian suppea vaikutusalueen raja. Maunujärven merkitystä ammatti- ja virkistyskalastukselle ei mainita lainkaan, vaikka järven merkitys kalastukselle on suuri, koska siianpoikasten tuotannolla hoidetaan Ijoen vesistön rakentamisesta koituneet velvoiteistutukset. Lausunnon mukaan vakavasti otettavaa SVAta ei voida perustaa näin vähäiseen ja satunnaisesti kertyneeseen aineistoon.

Luonnonsuojelupiirin mukaan kalastoa ja kalastusta koskeva aineisto on epätäsaista ja puutteellista ja raakun esiintymisen jättäminen selvittämättä on ollut vakava laiminlyönti. Raakkuesiintymän suojelupyrimykset Kostonjoella voivat jo yksinään estää Maunujärvi-vaihtoehdon käyttöönoton, jonka vuoksi esiintymien kartoittaminen ajoissa ja asiallisesti olisi pitänyt olla itsestäänselvyys. Maunujärven nykykäytön merkityksen sivuuttamista pidetään myös isona puutteena ja selvitystä luonnonravintolammikon korvattavuudesta vaihtoehdon 1 toteuttamiskelpoisuuden arvioinnissa olennaisena. Maunujärvi-vaihtoehdon vesistövaikutuksia pidetään myös huonosti selvitettyinä ja todetaan alapuolisen vesistön rehevöitymiskehityksen pitemmällä aikavälillä jääneen vähälle huomiolle. Luonnonsuojelupiiri toteaa, että vaihtoehtojen välillä on merkittäviä eroja mm. kustannusten kohdalla, vaikka niitä arviointiselostuksessa vähätelläänkin.

Kantokylän osakaskunta toteaa, ettei raportissa ole otettu huomioon osakaskunnan keräämiä saalistietoja, jotka on toimitettu raportin laatijalle vuoteen 2003 asti. Kuusamojärven todetaan olevan merkittävä tulonlähde alueella toimiville ammattikalastajille ja kalan jatkojalostajille. Isojen järviolueiden merkitystä tulisi tarkastella huomattavasti enemmän mm. kalastuksen, matkailun ja virkistyskäytön osalta.

Kostonjärven kalastuskunta, Elehvän kalastuskunta, Jokikylän kalastuskunta ja Taivalkosken kalastuskunta toteavat kannanotossaan hankkeen vesistö-, kalatalous- ja sosiaalisia vaikutuksia käsitellyn arviointiselostuksessa erittäin tarkoitushakuisesti ja epämääräisesti ja vaihtoehdon VE1 kohdalta 5.11.2004 vaatimuksensa lisäselvitysten jääneen pääsääntöisesti selvittämättä. Selostuksen todetaan kalataloudellisiin ja sosiaalisiin vaikutuksiin liittyvien selvitysten osalta sisältävän summittaisia arveluja, väärää ja vääristeltyä tietoa, ristiriitaisuuksia tuloksissa ja päätelmissä selvityksen eri osioiden välillä sekä viittauksia tekemättömiin selvityksiin. Tulosten uskottavuutta todetaan heikentävän niiden kritiikitön ja vailmainen tarkastelu.

Kostonjärven reitin kuormitusmallinnuksen todetaan sisältävän runsaasti puutteellisia ja virheellisiä tietoja ja vesistövaikutusten Suoralammen osalta jääneen käsittelemättä. Kannanoton mukaan mallinnuksessa ei ole otettu huomioon lainkaan Kostonjärven säännöstelyrytmiä ja laimennusolosuhteita ja oletus ravinteiden laimenemisesta ja sitoutumisesta ennen Kostonjärveä on lähtökohtana täysin virheellinen. Mallilaskelmia kokonaisuudessaan lukuineen ja lähtöarvoineen perätään selostukseen samoin kuin laskelmia yli- ja alivirtaamatilanteissa ja jätevesien osuuksia kokonaisvirtaamista eri purkuajankohtina.

Kannanotossa Kostonjoki todetaan poistetun perusteettomasti selvityksestä ja alueen kalastuskuntia ja vesialueiden omistajia kuullun puutteellisesti minkä lisäksi saatavilla ollutta tietoa ei ole osattu tai haluttu käyttää hyväksi. Kuolionjoen merkitys Kostonjärven taimenkannan lisääntymis- ja poikastuottoalueena on jätetty selvittämättä samoin joen nykyinen rapukanta ja raakun esiintyminen. Jätevesien laskemisen vaikutukset kasvillisuuteen Kuolionjoella olisi pitänyt myös selvittää.

Arviointiselostusta ja siihen liittyviä selvityksiä pidetään lausunnon mukaan pin-tapuolisina ja kritiikittöminä sekä osin tarkoitushakuisina. Selvityksistä todetaan vielä puuttuvan mm. tarkemmat tiedot Maunujärven korvaavan poikastuotantokapasiteetin toteuttamisesta ja sen vaikutuksesta puhdistamohankkeen investointikustannuksiin ja aikatauluun sekä laskelmat rantakiinteistöjen ja käyttöomaisuuden mahdollisesta arvonalennuksesta ja niihin liittyvistä taloudellisista vaikutuksista.

Kuusamon kirkonkylän osakaskunta korostaa täysin oikeana havaintona raportissa esilletuotua seikkaa vaihtoehdon Ve0 puhdistamon ja purkuvesistön sijainnista kaupunkialueen keskellä lähellä vakituista ja vapaa-ajan asutusta, joka tulee Mäntyselkä-Toranki-alueella entisestäänkin lisääntymään. Puhtaan alueen vesien ja kalan imagon menettämistä pidetään todellisena pelkona, josta voi aiheutua Kuusamo-Muojärven ammattikalastukselle ja koko Kuusamon matkailulle huomattavia menetyksiä. Väestö- ja jätevesimääräennusteista todetaan puuttuvan useita sivukylätaajamia, joiden alueet oletetaan liitettävän viemärintijärjestelmään ja myös ennustettuja Rukan jätevesimääriä pidetään alimitoitettuina. Kannanotossa edellytetään lisäksi selvitetävän Oravilammen nykyinen virkistys- ja talousarvo.

Kuolionkylän yhteisen kalaveden osakaskunta, Purnun yhteisen kalaveden osakaskunta ja Lapinluoman kalastuskunta toteavat kannanotossaan ettei ole oikein laskea suuren enemmistön aikaansaamia jätevesiä pienemmän vähemmistön riesaksi ja johtopäätöksissä mainittu "merkittävä päätöksentekoon vaikuttava elementti voisi vaikutusarvion perusteella olla vaikutusalueilla asuvien ja matkaillevien ihmisten määrä" on spekulatiivisena tarpeeton ja poistettava YVA:sta.

Kannanoton mukaan Kuusamojärven luoteispään ylivertaisesti pahin kuormittaja eli Iso-Helilammen aiheuttamat päästöt Matka- ja Nilojokien kautta Kuusamojärveen on kokonaan unohtunut. Vedenlaatu- ja kalatalousvaikutusten pelätään olevan selostuksessa esitettyä suurempia. Kannanotossa kiinnitetään huomiota myös sivujen 3 ja 41 taulukoiden yksikkövirheisiin kuvaten niitä YVA-selvitystä leimaavaksi huolimattomuudeksi.

Koillismaan kalastajainseura ry toteaa raportissa jätevesien suoraa vaikutusta kalastoon ja kalastukseen arvioidun erittäin epämääräisesti ja jopa vähättelevästi. Lisääntyvä ravinnekuormitus vinouttaa kalaston rakennetta suosimalla kevätkutuisia lajeja. Tieto jätevesien johtamisesta aiheuttaa kalastuksen vähenemistä. Raportissa mainittujen vesistöjen vuosittaisten hehtaarituohtojen oikeellisuus tulisi tarkistaa.

Kallioluoman paliskunta ja Akanlahden paliskunta vastustavat Maunujärven purkusuuntaa, koska valutuskenttä aiheuttaa talvisin alueen vesistöissä esteitä porojen luontaisille reiteille heikkojen jäiden ja sulapaikkojen vuoksi ja alueella liikkuu arviolta 1000 poroa. Suoralamminsuon jälkivalutuskentän alueella sijaitsevan Kallioluoman paliskunnan erotusaidan käyttö käy mahdottomaksi kentän rakentamisen jälkeen.

Kuusamon energia- ja vesiosuuskunta ilmaisee kantanaan, että yvaselostukseen yhteysviranomaisen rajaamat vesistöjen tarkkailualueet ovat olleet oikein ja asiallisesti määritellyjä ja Kirkkolahti – Samostenperän ravinneselvitykset eivät kuulu yva-selvityksen piiriin.

Kosto-Inkeen kyläseura ry toteaa, etteivät käyttökustannusten elementit ja vaihtoehtojen VE2 ja VE1 siirtolinjojen kustannuserojen perusteet käy ilmi selostuksesta. Kannanotossa todetaan haitasta kärsivien määrän entisestään kasvavan ainoastaan Maunujärvi – Kosto-vaihtoehdossa. Edelleen todetaan tietojen Koston kalastuksen laajuudesta olevan todella puutteellisia, koska alueen osakaskunnilta ei ole pyydetty asiaa koskevia tietoja.

Kuolion seudun kylät ry:n mukaan selvityksessä on todettavissa vakavia puutteita ja virheitä mittaustuloksissa ja johtopäätöksissä. Erityisesti kiinnitetään huomiota kuormituksen väitettyyn lisääntymiseen Torangissa ja Kirkkolahdella, vaikka sitä ei todellisuudessa tapahdu VE0-vaihtoehtoa lukuunottamatta. Kitroninpuron pitoisuudet eivät ole fosforin osalta edes todettavissa Kirkkolahdella tai muulla Kuusamojärvellä. Väitettä samansuuruisista kuormitusmuutoksista Torankijärven vaihtoehtojen VE0, VE2 ja VE3 kohdalla pidetään harhaanjohtavana ja vastaavasti muutoksia kalastossa sekä makuvirheiden ja pyydysten likaantumisen lisääntymistä totuudenvastaisina.

Kannanoton mukaan jätevesien vaikutusta Kostonjärveen vähätellään huomioimatta purkutapaa ja Kostonjärven säännöstelyn vaikutusta vesien varastoitumiseen. Vaikutuksia Suoralampeen ja sen läheisyydessä sijaitsevaan asutukseen ei ole selvitetty ja vaikutuksista Maunujärven alapuoliseen vesistöön on esitetty perättömiä arvioita. Kostonjärven kalastajien lukumäärää ei ole mainittu. Porotaloutta ei ole huomioitu selvityksessä mitenkään eikä asiassa ole oltu yhteydessä porotalouden harjoittajiin. Jokihelmisimpukan esiintyminen on selvitetty aliarvoisesti ja liian suppeasti.

Kurkijärven Maamiesseura ry toteaa kannanotossaan, ettei YVA:ssa ole tutkittu sijaintipaikan ja valutuskenttien vaikutusta huomattavasti alempana sijaitse-

vaan Kurkijärveen vaihtoehtojen 1 ja 2 kohdalla. Eri vaihtoehtoja ei ole vertailtu riittävän tasapuolisesti ja vaikutusalueiltaan yhtä laajasti eikä esitetty kustannusvaikutuksia jäte- ja puhtaan veden hintaan.

Kurkijärven vapaa-ajan asukkaiden yhdistys toteaa, ettei ohjelmavaiheen huomautuksia selvitystyön kireästä aikataulusta ja seurantaryhmän laajentamisesta otettu vakavasti. Nyt valmistuneessa selostuksessa on mm. luontoselvitykset esitetty hyvin puutteellisesti. Myös puhdistamon ja jälkikäsittelykenttien sijoituspaikkavaihtoehtojen lähialueiden ympäristövaikutusten arviointi on todella puutteellinen ja vertailu eri vaihtoehtojen välillä on sen perusteella mahdotonta ja esimerkiksi yhteismitallisuus puuttuu jokseenkin kokonaan vaihtoehtojen vertailusta. Aiempaa YVA-selvitystä pidetään kannanotossa nyt valmistunutta huomattavasti perusteellisempänä.

Kannanoton mukaan sosiaalisten vaikutusten arviointi olisi pitänyt ulottaa koskemaan kurkijärveläisiä ja ekologisten vaikutusten arviointi vähintään Kurkijärven Tuuliaiselle saakka. Maanjäristysten aiheuttamat riskit rakenteille ja toiminnalle olisi pitänyt arvioida YVA:ssa ja riskien sekä niiden kustannusvaikutusten arviointi ja vertailu on muutoinkin puutteellista ja arviointialueet keskenään täysin epätasa-arvoisia. Kustannusvertailu olisi pitänyt tehdä paljon esitettyä huolellisemmin ja niin, että mm. energian kulutus näkyisi vertailussa.

Iijoen suojeluyhdistys ry toteaa vesistö- ja kalastovaikutukset arvioidun selostuksessa yksipuolisista selvityksistä ja olemattomien alkutiedojen ja sosiaaliset vaikutukset jätetyn kokonaan selvittämättä. Vesistövaikutuksia on mallinnettu ainoastaan VE1:n osalta ja siinäkin vesistön tulva- ja säännöstelyrytmiä koskevin virheellisin oletuksin. Torankiin kohdistuvan kuormituksen pieneneminen vaihtoehtoisissa VE2 ja VE3 ei käy ilmi selostuksesta. Vesistövaikutuksia Suoralamppeen ei ole käsitelty lainkaan ja arvioinneissa käytettyjä menetelmiä ja laskenta-perusteita ei ole kuvattu riittävän tarkasti.

Kannanotossa todetaan kalataloudellisten vaikutusten arviointi puutteelliseksi ja liian suppea-alaiseksi varsinkin vaihtoehdon VE1 osalta. Kuolionjoen merkitys taimenkannan lisääntymisalueena ja rapu- sekä jokihelmisimpukkakannan esiintymisalueena on jätetty selvittämättä. Sosiaalisten vaikutusten arviointi on Koskonjärven alueella jätetty kokonaan tekemättä ja muutoinkin selvitys tukeutuu suppeaan lähtöaineistoon. Puutteena nähdään vaikutusalueen ihmisten kuulematta jättäminen. Asukasluvut vaikutusalueilla eivät kerro hankkeen vaikutuksia.

A toteaa, ettei yvassa ole huomioitu ympäristönsuojelulain keskeisiä periaatteita, joihin kuuluu jätevesien käsitteleminen mahdollisimman lähellä syntypaikkaa ja pidättäytyminen purkupaikkojen perusteettomasta muuttamisesta. Selostuksesta puuttuu laajempi näkökulma asioitten tarkastelussa.

Maunujärven vaihtoehdossa on esitetty, että typpi poistuu hyvin tulvien aikana, mutta tuolloin typpi ainoastaan leviää laajemmalle alalle kuten myös siitä aiheutuvat hättövaikutukset. Rakentamiskustannuksissa ei ole juurikaan huomioitu louhintakustannuksia. Kirkonkylän imagovaikutuksen kohdistuminen suuremmalle joukolle on perusteluna ontuva. Sinänsä yvassa tehty ötökkätarkastelu lieenee riittävä. Yvat pitäisi saada huomattavasti kansantajuisemmiksi ja oikeisiin asioihin paneutuviksi.

B toteaa, että Toranginjärveä purkupaikkana käytettäessä terveysvaikutuksia alueen asukkaille ei ole tarpeellisessa määrin otettu huomioon, ei myöskään Toranki-

järvestä Kuusamojärveen purkautuvan jäteveden kalastoon kohdistuvia makuhaittoja, jotka jo nyt ovat voimakkaita muikuissa ja sioissa Kantoselällä. Matkailun vaikutuksien vertaamisessa ei ole käytetty oikeansuuruisia kertoimia.

C ym. uudistaen ohjelmavaiheessa esittämänsä toteavat arviointiselostuksessa jätetyn selvittämättä Muojärvi kokonaisuudessaan, Nilo- ja Kolvankijokien vaikutus Kirkkolahden vesistön olotilaan ja useiden kylätaajamien nykyisen ja tulevan uudisrakennuskannan vaikutus jätevesimääriin. Selvityksessä todetaan olevan useita numeroarvojen suuruusluokkavirheitä ja selvitystä voi pitää kohtalaisena harjoitteluversiona, jonka täydentämällä ja korjaamalla voisi saada hyväksyttäväksi.

D ym. selostaen maanomistus- ja kalastusoikeuksien määrittämisen historiaa toteavat, ettei Kuusamon jätevesialtaalle ole tilaa Kostonjärvessä.

E toteaa, ettei YVA:ssa ole selvitetty riittävästi mm. Koillis-Kyllästeen maaperän saasteita eikä otettu huomioon myöskään mahdollisen puhdistamon sijaintia vedenjakajan päällä kymmeniä metrejä korkeammalla kuin Kurkijärvi. Kirkkolahden kuormitusmittauksissa olisi tullut erikseen huomioida Kitroninpurosta tulevat ja erikseen muualta vesistöstä tulevat kuormitukset. Kannanoton mukaan vaihtoehtojen kustannuseroja on vähätelty, samoin Rukan nykyisen puhdistamon vaikutuksia. Aikataulun todetaan olleen liian tiukka.

F ym. toteavat selvityksen VE1:n kohdalta jääneen vesistön ja kalaston osalta epämääräiseksi, puutteelliseksi ja valikoiden tehdyksi ja sisältävän useita summitaisia arveluja ja ristiriitaisuuksia tuloksissa ja päätelmissä. Lisäselvityksiä esitetään mm. Maunujärven talviaikaisen jäätyamisen aiheuttamasta kiintoainekuormituksen lisääntymisestä, jota ei ole huomioitu. Kustannusvertailussa on jätetty pois kustannustekijöitä. Kustannuksista olisi hyvä tehdä myös pylväsdiaagrammi.

G toteaa, että tarkastelussa on syntynyt tasapaksu kokonaisuus, jossa mikään vaihtoehto ei välttämättä erotu joukosta. Arvioinnissa ei ole otettu kantaa siihen, kuka hyötyy, kuka kärsii. Typpi- ja fosforikuormituksen vaikutusalue Kostonjärvessä on esitetty liian suppeana ja VE1:n kohdalla korostettu liikaa imagoarvoa, väestöpohjaa ja maanomistusta ratkaisevina tekijöinä. Arvioinnissa ei ole otettu kantaa siihen, miten jätevesien laskeminen vaikuttaa kalojen kutupaikkoihin, rantojen saastumiseen, pohjalietteiden liikkeisiin ja kalojen makuhaittoihin. Arvioinnissa ei myöskään ole huomioitu kustannuksina mahdollisia edunmenetysten korvauksia.

Kannanotossa ihmetellään Maunujärven alapuolisten kalastuskuntien kuulematta jättämistä ja kalanpoikasten kasvattamista Maunujärvessä jätevesien johtamisesta huolimatta. Kaiken kaikkiaan todetaan arvioinnin laatijan näkemyksestä poiketen, ettei ratkaisu jätevesien purkusunnasta ole vaikea.

H toteaa luonnolliseksi haittaa kokevan väkimäärän nostamisen esiin, kun vaihtoehtoisissa, niiden toteuttamistavoissa ja kustannuksissa ei ole suurempia eroja. Tehtävällä ratkaisulla tulee myös varmistaa kaupungin kasvumahdollisuus.

I toteaa arvioinnissa huomioitun vain asukasmääriä, jotka voivat asuinalueellaan kokea mahdollisen puhdistamon vaikutukset, vaikkei puhdistamo nykyiselläänkään ole kaikkia haitannut. YVA-selostuksesta käy ilmi jätevesien purun suurimman vaikutuksen kohdistuvan lähimpään vesistöön, jonka vuoksi olisi syytä

selvittää, miten VE2:ssa ja VE3:ssa voitaisiin minimoida tai poistaa kuormitus nykyisin luonnontilaiseen Oravilampeen.

J toteaa vesistöasioita käsitellyn Toranki-Kirkkolahti-Kuusamojärvi alueelta harhaanjohtavasti ja tosiasioita peitellen ja väitetyn Torankijärven kuormituksen lisääntyvän kaikissa vaihtoehdoissa, vaikka jälkikäsittelykentän ansiosta näin ei käy vaihtoehdoissa VE2 ja VE3. Vaihtoehtojen vertailtavuuden vuoksi selostus vaaditaan taulukoitavaksi. Edelleen todetaan, ettei selvityksessä ole lainkaan huomioitu Maunujärven purkuvaihtoehdon vaikutusta porotalouteen eikä käsittely vaikutuksia Suoralampeen ja Petäjäpuroon. Kallioluoman paliskunnan Korkea-ahon poroaita sijaitsee osittain kaavaillun jälkikäsittelykentän alueella ja puuristuu aidan käytön kannalta mahdottoman ahtaalle alueelle. Lisäksi hanke vaikeuttaa porojen liikkumista alueelle ja saattaa ne vaaraan mm. liikenteen ja heikkojen jäiden sekä sulapaikkojen vuoksi.

K tuo esille kysymyksiä, jotka koskevat mm. Maunujärven tyhjennysaikaisen vedennousun vaikutuksia Heinäjärven ranta-alueilla ja mökin kaivolle. Vaikuttaisiko Heinäjärven mahdollinen kaksoispohja jotenkin rehevöitymiseen.

L toteaa, että YVA:ssa olisi pitänyt tasapuolisemmin ja laajemmin tutkia mm. puhdistamon ja jälkikäsittelykenttien ympäristövaikutuksia mm. Kurkijärveen, Koivulampeen ja Maunujärven alapuolisiin vesiin ja pitää vaihtoehtojen arviointialueita keskenään täysin epätasa-arvoisina. Kustannusvaikutukset veden hintaan olisi pitänyt esittää selvillä taulukoilla.

M ym. eivät kannanottonsa mukaan Suoralammen välittömässä läheisyydessä asuvina hyväksy vaihtoehtoa VE1, joka on myös kallein ja saastuttaisi uusia puhdaita vesistöjä.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Yleistä

Tarkasteltujen hankevaihtoehtojen ympäristövaikutusten arviointi ja asiaan liittyvät selvitykset on pääosin laadittu arviointiohjelman ja siihen esitettyjen täsmennysten mukaisesti. Jo ohjelmavaiheessa esiintunut selvitysaikataulun kireys heijastuu kuitenkin arviointiselostuksessa lukuisina virheinä, raportoinnin puutteellisuutena ja mm. tulosten ristiriitaisena kirjaamisena arviointiselostukseen. Selvityksissä ja arviointiselostuksessa ilmenneitä puutteita korjattiin ja virheellisiä ilmaisuja oikaistiin mm. kalatalousvaikutuksia koskevilta osin selvityksiä ja niiden tuloksia koskevassa, 25.8.2005 järjestetyssä tiedotustilaisuudessa. Näitä koskien arviointiselostusta tulee täydentää ja viimeistellä ennen asiakirjojen liittämistä mahdollisiin lupahakemuksiin.

Yksityiskohtainen tarkastelu

Vesistöalueiden kuvaus on niukahko. Hankevaihtoehtojen selostuksen yhteydessä olisi ollut tarpeen selostaa havainnollisemmin purkuvesistöjen hydrologisia olosuhteita, kyseisten vesistönosien virtaamia ja niihin vaikuttavia tekijöitä sekä luonnehtia vesistöä kuormittavaa toimintaa muutoinkin, kuin hajakuormituksen

osalta. Kostonjärvi todetaan EU:n vesipuitedirektiivin mukaisessa tarkastelussa alustavasti luokitellun voimakkaasti muutetuksi järveksi lähinnä säännöstelystä johtuen. Järveen mahdollisesti yläpuolisesta vesistöstä tulevaa kuormitusta ei ole tarkasteltu. Sama koskee Kuusamojärveä ja erityisesti Kirkkolahtea. Valuma-alueiden laajuuden ja niiden ominaispiirteiden kuvaaminen vaihtoehtoisten purkupaikkojen kohdalla ja niiden alapuolisilla vesistönosilla selventäisi mm. vesistövaikutusten ilmenemistä ja vaikutusalueen laajuutta. Suoralammen ja Oravilammen merkitystä vesialueina ei selostuksessa ole tuotu esiin.

Merkittävä puute vaihtoehtojen kuvauksessa liittyy niiden toteuttamiskustannusten arviointiin. Vaihtoehdon VE1 kohdalla Maunujärven kalanpoikastuotannon kompensatiotoimien kustannuksia ei ole lainkaan tarkasteltu, vaikka niiden voi olettaa muodostavan varsin merkittävän kyseistä vaihtoehtoa koskevan kustannuserän. Kustannusten arvioinnissa ei myöskään ole millään tavalla otettu esille ennakoitavissa olevia edunmenetysten korvaamisia ja mahdollisia eroja näissä eri vaihtoehtojen välillä.

Tarkastelualueen rajaamista vesialueiden ulkopuolella ei ole täsmällisesti selostettu raportissa. Puute korostuu raportin kohdassa 5.1.1 vesistökuormituksen arvionnin yhteydessä, jossa mm. vesistöön kohdistuvan hajakuormituksen osalta ei esitetyn perusteella voi päätellä, onko tarkasteltu vesistönosien ranta-alueita, lähivaluma-alueita vai laajemmin valuma-alueita ylemmät vesistönosat mukaanlukien. Vesistökuormituksen määrittämisperusteet on muutoinkin epäselvästi kirjattu kyseisessä raportin kohdassa ja taulukossa 5-4 sivulla 41 esiintyy virheellisyksiä sekä kuormitusyksiköissä että kuormitusmäärissä. Vesistöön ilmasta kohdistuvan laskeuman määrää on syytä epäillä liioitelluksi ja mm. luonnonhuuhtouma vaikuttaa lasketun joidenkin maankäyttömuotojen kohdalla useampaan kertaan. Kurkijärven rajaaminen tarkastelun ulkopuolelle olisi ollut tarkoituksenmukaista perustella selostuksessa.

Eri vaihtoehtojen vesistövaikutuksia on arvioitu ja käsitelty varsin seikkaperäisesti ja lähtötiedot huomioon ottaen riittävän laajasti tarkastelualueella. Tarkastelun tuloksia on kuitenkin koottu yhteenvedoihin huolimattomasti, josta aiheutuu virheelliset kirjaamiset taulukoissa sivulla 52 (veden laatu puhdistamouudistuksen jälkeen) ja sivulla 63 taulukon 5-13 lopussa.

Kalasto- ja kalastusvaikutuksia arvioitaessa Maunujärven merkitys Iijoen kalataloudelle on ohitettu varsin suppealla maininnalla vaikka järven käyttöä ja merkitystä velvoiteistutusten toteuttamisessa olisi perusteltua tarkastella selvästi laajemmin ja monipuolisemmin. Jätevesien johtamisen vaikutukset kalastoon ja kalastukseen vaihtoehtojen VE2 ja VE3 kohdalla on kirjattu virheellisinä sivulla 68 ja sivun 70 (sekä sivun 4) yhteenvedotaulukkoon ja vaihtoehtojen vertailutaulukkoon 7-1.

Jokihelmisimpukan mahdollinen esiintyminen Maunujärven alapuolisissa virtavesissä on jätetty selvittämättä. Esiintyminen tulee asianmukaisin menetelmin selvittää, mikäli vaihtoehto VE1 etenee tarkempaan hanketarkasteluun ja hanke-suunnitteluun. Myöskään porotaloutta ei selvityksissä ole otettu esille eikä käsitelty lainkaan jäteveden johtamisen ja pintavalutuksen vaikutuksia poronhoitoon tarkastelualueella eri vaihtoehtojen kohdalla. Selvityksistä puuttuu myös arvio eri vaihtoehtojen suunnittelun, lupakäsittelyn ja toteuttamisen aikataulusta.

Hankevaihtoehtojen vaikutuksia tarkastelualueen kolmeen Natura-alueeseen on arvioitu laatimalla luonnonsuojelulain (1996/1096) 65 §:n mukainen Natura-

vaikutusarvio, jonka keskeiset tulokset on esitetty yv-selostuksessa. Luonnonsuojelulaissa tarkoitettu Natura-arviointi "voidaan tehdä myös osana ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain (468/1994) 2 luvussa tarkoitettua arviointimenettelyä (24.6.2004/553)". Arviointiselostuksessa todettu Natura-vaikutusarvio ei sisälly ympäristövaikutusten arviointiselostukseen, eikä ole ollut nähtävillä tai lausuntopyyntömenettelyssä.

Luonnonsuojelulain 65 §:n mukaan "luvan myöntävän ... viranomaisen on katsottava, että 1 momentissa tarkoitettu arviointi on tehty. Viranomaisen on sen jälkeen pyydettävä siitä lausunto alueelliselta ympäristökeskukselta ja siltä, jonka hallinnassa luonnonsuojelualue on." Tässä tapauksessa näitä lausuntotahoja ovat ympäristökeskuksen lisäksi metsähallitus ja tiettyjen yksityismaiden luonnonsuojelualueiden omistajat. Luonnonsuojelulain 66 §:n mukaan viranomainen ei saa myöntää lupaa hankkeen toteuttamiseen, jos arviointi- ja lausuntomenettely osoittaa hankkeen merkittävästi heikentävän niitä luonnonarvoja, joiden suojelemiseksi alue on sisällytetty Natura 2000 –verkostoon. Tämän asian tilan toteamiseksi tarvitaan siis sekä itse Natura-arviointi että siitä pyydetty lausunnot.

Hankevaihtoehtojen sosiaalisten vaikutusten tarkastelualue on rajattu suppeahkoksi vesistövaikutusten ilmenemisen perusteella. Vaikutusten arviointia olisi ollut ilmeisen tarkoituksenmukaista syventää mm. asianosaisten laajemman kuulemisen avulla.

Osayleiskaavoista olisi ollut syytä mainita niiden oikeusvaikutteisuus. Selostuksen kohdassa 5.5.1 (sivuilla 90 – 91) mainitut osayleiskaavat ovat oikeusvaikutteisia kirkonkylän osayleiskaavaa lukuunottamatta. Kesäjärven osayleiskaavan on kaupunginvaltuusto hyväksynyt 25.2.2004. Vaihtoehtoissa VE1 – VE3 esitetyt uudet putkilinjaukset voivat edellyttää Kuusamon keskustan nykyisten asemakaavojen tarkistamista. Taivalkosken kunnanvaltuuston 29.4.2004 hyväksymä Kostonjärven rantayleiskaava on myös oikeusvaikutteinen.

Rukan alueelle Kuusamon kaupunginvaltuusto on 20.6.2005 hyväksynyt Länsi-Rukan ja Itä-Rukan asemakaavat. Valtuuston päätöksestä on valitettu Oulun hallinto-oikeuteen perusteena mm. Rukan alueen jätevesien käsittelylaitoksen riittämättömyys ja vaikutukset alueen vesistöihin.

Arvioitaessa hankevaihtoehtojen toteutettavuutta tulee vaihtoehdon VE1 kohdalla väistämättä selvitettäväksi mahdollisuudet Maunujärven nykyisen kalanpoikastuotannon korvaamiseksi joko rakentamalla tuotantokapasiteettia toisaalle tai hankkimalla tarvittavat istukkaat muulla tavoin. Asia vaikuttaa siinä määrin kyseisen puhdistamovaihtoehdon (VE1) toteutusaikatauluun, kustannuksiin ja mahdollisiin ympäristövaikutuksiin, että mainitut selvitykset ovat tarpeen vaihtoehtojen vertailtavuuden varmistamiseksi.

Edellä mainittujen ohella arviointiselostuksessa voi todeta mm. seuraavat virheeliset ilmaisut tai tulkinnot:

- sivun 3 taulukko kuvanee puhdistamolle tulevaa eikä vesistöön menevää kuormitusta
- sivulla 6 mainittu Kuusamon vesihuollon kehittämissuunnitelma valmistui vuonna 2004
- sivulla 8 mainittu Kemijärvi ei kuulu Oulujoen – Iijoen suuriin järviin, myöskään Iijokea ei voi pitää voimakkaasti kuormitettuna

- sivun 41 taulukoissa 5-4 ja 5-5 esitetyt kuormitusluvut eivät kaikilta osin vastaa taulukossa 5-3 ja sivulla 40 esitettyjä arviointiperusteita ja taulukot ovat muutoinkin vaikeaselkoisia
- viittauksen Malm (2005) sivuilla 60 ja 62 mukaista lähdettä ei ole mainittu lähdeluettelossa

Yhteenveto

Tarkastelussa mukana olleista vaihtoehdon VE0 mukainen ratkaisu säilyttää jäteveden käsittelylaitoksen kaupunkitaajaman yhteydessä. Sen lähivaikutusalueella mahdollisille melu- ja hajuvaikutuksille ja välittömille vesistövaikutuksille alttiina asuvien määrä on vaihtoehdoista suurin sekä taajama-alueella että lähivesistön rannoilla. Kyseisen vaihtoehdon kielteisenä puolena on myös vesistökuormituksen lievä lisääntyminen, mikä on omiaan voimistamaan Torankijärven ja Kuusamojärven pohjoisosan rehevöitymiskehitystä. Investointikustannuksiltaan vaihtoehto on edullisin.

Vaihtoehdot VE1, VE2 ja VE3 poikkeavat nollavaihtoehdosta puhdistamotoimintojen paremman sijoittumisen vuoksi asutukseen nähden. VE1 on Kuusamon kaupunginvaltuuston 25.2.2004 vesihuollon kehittämissuunnitelmaa hyväksyessään valitsema vaihtoehto jätevesien käsittelyn järjestämiseksi. Vaikutukset vedenlaatuun ovat kyseisessä vaihtoehdossa ennalta arvioiden selvimmin mitattavissa kohdistuen kuitenkin pääosiltaan voimakkaimmin Kostojärven yläpuolisiin vesistönsosiin välille Maunujärvi – Kuolijoki. Vesistövaikutuksia lieenee mahdollista rajoittaa kehittämällä Maunujärven varastointikäytäntöä ja tyhjennysjuoksu- tusta ja yhteensovittamalla se alueen hydrologisten olosuhteiden ja Kostojärven säännöstelykäytön kanssa. Vaihtoehto edellyttää kuitenkin Maunujärven nykyisen kalanpoikastuotantokäytön ratkaisemista eri osapuolia tyydyttävällä tavalla.

Vaihtoehto VE2 vastaa laitoksen lähivaikutusten osalta vaihtoehtoa VE1, mutta sen vesistövaikutukset kohdistuvat nykyiseen purkuvesistöön, tosin nollavaihtoehtoa lievempinä. Lyhyellä aikavälillä Toranki- ja Kuusamojärvien tilassa ei voi ennakoita havaittavia muutoksia, mutta Oravilammen tila heikkenee nykyisestä olennaisesti. Vaihtoehto VE3 eroaa vaihtoehdosta VE2 vain käsittelylaitoksen sijainnin osalta siten, että laitoksen mahdollisten haju- ja meluhaittojen vaikutusalueella asuvien määrä on pienempi.

Laaditut selvitykset ja arviointi osoittavat, että tarkasteltujen vaihtoehtojen väliset erot ennakoitavissa olevien ympäristövaikutusten osalta ovat vähäiset. Vesistövaikutuksia ja vesistöjen käyttökelpoisuuteen kohdistuvia vaikutuksia laajempia tullevat olemaan mielikuviin ja imagovaikutuksiin pohjautuvat mahdolliset muutokset vesistöjen käytössä ja käyttöhalukkuudessa. Hankkeen toteuttamiseen liittyvä seuranta tulee suunnitella ja järjestää riittävän kattavasti siten, että kuormitukseen ja vedenlaatuun liittyvän fysikaalis-kemiallisen seurannan ohella tarkastellaan myös biologisia muuttujia. Ennakkotarkkailun järjestämisen tarve korostuu vaihtoehdon VE1 mukaisessa ratkaisussa.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus katsoo, että edellä esitettyjen täsmennysten ja täydennysten jälkeen arviointiselvitysten tulokset yhdessä asiasta saatujen lausuntojen ja kannanottojen kanssa luovat riittävät edellytykset hankkeen toteutuspäätösten tekemiselle ja toteutettavaksi valittavan vaihtoehdon suunnittelulle ja eteenpäinviemiselle. Hankkeesta laadittavaan ympäristölupahakemukseen tulee

liittää edellä mainituin tavoin tarkennettu ja viimeistelty arviointiselostus sitä täydentävine selvityksineen.

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus lähettää tämän lausunnon sekä kopiot arviointiselostuksesta annetuista lausunnoista ja mielipiteistä hankkeesta vastaavalle. Alkuperäiset lausunnot ja kannanotot arkistoidaan ja säilytetään Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään tiedoksi jäljempänä esitetyn listan mukaan, kannanottojen esittäjille annettujen yhteystietojen perusteella. Lausunto on kuukauden ajan 10.11.2005 alkaen nähtävillä Kuusamon kaupunginvirastossa, Taivalkosken kunnanvirastossa ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa.

Lausunto löytyy myös ympäristökeskuksen internetsivuilta osoitteesta: www.ymparisto.fi/ppo > Vireillä olevat YVA-hankkeet > ”Kuusamon jätevedenpuhdistamo, Kuusamo”.

Ympäristökeskuksen johtaja

Mauno Rönkkömäki

Vanhempi insinööri

Aulis Kaasinen

SUORITEMAKSU

6 720 euroa

Maksun määräytyminen ja maksua koskeva muutoksenhaku

Maksu määräytyy ympäristöministeriön asetuksessa (1237/2003) olevan alueellisen ympäristökeskuksen maksullisia suoritteita koskevan maksutaulukon mukaisesti.

Maksuvelvollinen, joka katsoo, että lausunnosta perittävän maksun määrittämisessä on tapahtunut virhe, voi vaatia siihen oikaisua ympäristökeskukselta kuuden kuukauden kuluessa tämän lausunnon antamispäivästä.

Oikaisuvaatimuksessa on ilmoitettava oikaisua vaativan nimi, asuinpaikka ja postiosoite, vaatimus maksun muuttamiseksi sekä oikaisuvaatimuksen perustelut.

Oikaisuvaatimus on oikaisuvaatimuksen tekijän tai oikaisuvaatimuksen muun laatijan omakätisesti allekirjoitettava. Jos ainoastaan laatija on allekirjoittanut oikaisuvaatimuksen, siinä on mainittava myös laatijan nimi, asuinpaikka ja pos-

tiosoite. Oikaisuvaatimukseen on liitettävä maksun määrittämisen perusteena oleva asiakirja alkuperäisenä tai jäljennöksenä.

Omalla vastuullaan oikaisuvaatimuksen voi lähettää postitse tai lähetin välityksellä. Postiin oikaisuvaatimus on jätettävä niin ajoissa, että se ehtii perille oikaisuvaatimusajan viimeisenä päivänä ennen viraston aukioloajan päättymistä.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen postiosoite on PL 124, 90101 OULU ja käyntiosoite Isokatu 9, Oulu.

LIITTEET	Ympäristökeskukselle tulleet lausunnot ja kannanotot (hankkeesta vastaavalle)
TIEDOKSI	Ympäristöministeriö Suomen ympäristökeskus Kuusamon kaupunki Taivalkosken kunta Pohjois-Pohjanmaan liitto Oulun lääninhallitus /sosiaali- ja terveysosasto Kainuun TE-keskus /kalatalousyksikkö Metsähallitus /Pohjanmaa PVO-Vesivoima Oy Voimalohi Oy Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry Iijoen vesistön kalastusalue Kuusamon kalastusalue Kannanoton esittäjät